

Монгол Улсын Боловсрол, Соёл, Шинжлэх Ухааны Яам
Эрүүл мэндийн яам
Монос Анагаах Ухааны Дээд Сургууль

Гантөмөрийн ЭНХБИЛЭГ

**Салпродин бэлдмэлийн дархлал
зүгшрүүлэх үйлдлийн судалгаа**

Е: 721500 Эм судлал

Анагаах ухааны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар 2008

Монгол Улсын Боловсрол, Соёл, Шинжлэх Ухааны Яам
Эрүүл мэндийн яам
Монос Анагаах Ухааны Дээд Сургууль

Гантөмөрийн ЭНХБИЛЭГ

**Салородин бэлдмэлийн дархлал
зүгшрүүлэх үйлдлийн судалгаа**

Е: 721500 Эм судлал

Удирдагч: Анагаахын шинжлэх ухааны доктор Б. Саранцэцэг

Улаанбаатар 2008

ГАРЧИГ

Товчилсон үгийн жагсаалт.....

Удиртгал.....

I БҮЛЭГ. Хэвлэлийн тойм

- 1.1. Дархлалын урвалын ерөнхий хэв шинж, иммуноглобулины бүтэц
- 1.2. Харшил, түүний эмгэг жамын механизмын ерөнхий ойлголт, эмчилгээний ерөнхий зарчмууд
- 1.3. Аутоиммуны (өөртөө харших) урвалаар нөхцөлдсөн эмгэг, түүний эмгэг жам, эмчилгээний талаар
- 1.4. Дархлаа дарангуйлах үйлдэлтэй эмийн бэлдмэлүүд, тэдгээрийн үйлдлийн механизмын ерөнхий тойм
- 1.5. Ургамлын гаралтай биологийн идэвхит нэгдлүүд нь дархлалын урвалын хэт идэвхижлийг дарангуйлах үйлдэлтэй байж болох нь

II БҮЛЭГ. Судалгааны хэрэглэгдэхүүн ба арга зүй

- 2.1. Судалгааны ажлын хэрэглэгдэхүүн
- 2.2. Судалгааны арга зүй

III.Бүлэг. Судалгааны ажлын үр дүн

- 3.1. Салимон эмийн Салродин хувилбарын имунотроп үйлдлийг цагаан хулганад ХЦУЭ-ээр дархлалын урвалыг өдөөсөн нөхцөлд эсийн ба шингэний дархлааны үзүүлэлтээр судалсан дүн
- 3.2. Салродин бэлдмэлийн IgM, IgG, IgE –ын концентрацид үзүүлэх нөлөөг артюсын феном хэлбэрийн харшлын эмгэг загвар дээр судалсан дүн
- 3.3. Салродин бэлдмэлийн IgA, IgM, IgG, IgE –ын концентрацид үзүүлэх нөлөөг эмнэлзүйн нөхцөлд судалсан дүн

IV. БҮЛЭГ. Хэлцэмж

- 4.1. Артюсын феном, харшлын үед ийлдсэнд IgM, IgG, IgE –ын концентраци харилцан шүтэлцээтэйгээр өөрчлөгдөх зүй тогтолд өгөх дүн шинжилгээ

- 4.2. Салпродин бэлдмэлийн дархлаа дарангуйлах идэвхийг ургамлын гаралтай бусад бэлдмэлүүдтэй харьцуулан судалсан дүнд өгөх үнэлгээ
- 4.3. Ургамлын гаралтай нэгдлүүдэд агуулагдах биологийн идэвхит бодис ба тэдгээрийн дархлаа зүгшрүүлэх (дарангуйлах) үйлдлийн шүтэлцээ

ДҮГНЭЛТ.....

АШИГЛАСАН НОМ ЗҮЙ.....

АБСТРАКТ.....

Судалгааны ажлын үндэслэл

Дэлхий дахинд сүүлийн 30-50 жилийн дотор хүмүүсийн амьдралын хэв маяг болон гадаад орчны өөрчлөлтийг дагалдан харшлын өвчин маш хурдацтай эпидеми байдлаар өсөж байна. (Sampson HA. et al. 2004, Lark S. et al. 2004, Эм судлал, автор.....тоо % Саранцэцэг Цэх галуун тавгийн, П.Болормаа ШБударгана ...) Түүний дотор харшлын ринит тархалтаараа, гуурсан хоолойн багтраа архаг явц, нас баралтаараа ихэнх хувийг эзлэж байна. (World allergy organization sept 2002..., Robert Zeiger, Micheal Schatz 2000, Wang OY. 2002)

Энэ байдал нь химийн бодисын үйлдвэрлэл түргэн хурдацтай нэмэгдэж, хүмүүсийн байгалийн цэвэр бүтээгдэхүүний хэрэглээ багасч, нийлэг аргаар гарган авсан төрөл бүрийн бүтээгдэхүүн, химийн бодисын хэрэглээ улам бүр ихсэж байгаатай шууд холбоотой байна (Daniel C. Adelman, Thomas B. Casable, Jonathan Corren 2006).

АНУ-д 50 сая хүн харшлын ямар нэг өвчинтэй байгаа ба архаг өвчлөлийн дотор харшлын өвчин 6-рт орж, харшилтай өвчтөнүүдэд жил бүр 18 биллион долларын зардал гарч байгааг тогтоосон нь харшлын өвчний тархалт, түүнтэй холбоотой гарах эдийн засгийн хор уршиг их байгааг харуулж байна (Robert Zeiger, Micheal Schatz 2000, AAAAI 1996-2001...)

Дархлааны эсүүдийн өөрийн антигенд тэвчилтэй байх механизм өөрчлөгдөх, тухайлбал өөрийн антигенд өвөрмөц эсүүд зайлуулагдах процесс сулрах юмуу сэрээ булчирхайн үйл ажиллагааны алдагдлын үед тимоцит эсээс аутореактив лимфоцит ихээр үүссэнээс аутоиммуны урвал өдөөгдөх магадлал ихэсдэгийг судлаачид тогтоожээ (.....дархлаа судлал).

Аутоиммуны эмгэгт Хашимотогийн тиреоидит, анхдагч микседема, B_{12} дутлын анеми, бамбайн хордлого, Адиссоны өвчин, эрт цэвэршилт, инсулин хамааралт ЧШӨ, Гудпасчерын хам шинж, миастени, эрийн үргүйдэл, түгээмэл хатуурал, элэгний идэвхитэй архаг үрэвсэл, бүдүүн гэдэсний шархлаа, идиопатик лейкопени, атеросклероз, склеродерми, Шегрений хам шинж зэрэг эмгэг жам, оношлогоо, эмчилгээний асуудал нь төвөгтэй хэвээр байгаа олон өвчнүүд ордог бөгөөд эдгээр өвчний тохиолдлын тоо манай орны нийгмийн хөгжилтэй

холбоотойгоор улам ихсэж байна /Дархлал судлал.....Саранцэцэг Цэх галуун тавгийн, П.Болормаа ШБударгана .../

Арьсны эмгэг судлаачид болон мэргэжлээс шалтгаалах эмгэгийн эмч нарын тулгамдсан асуудлын нэг нь хавьталт харшлын дерматит өвчний оношлогоо, эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэлтийн асуудал юм. Арьсны өвчин судлалын төвийн дүн бүртгэлийн 2000 оны мэдээгээр тус төвд хэвтэж эмчлүүлсэн нийт өвчтөний дотроос 14.8% нь хавьталт харшлын дерматит өвчтэй хүмүүс байжээ (Арьсны ӨСТЭСХЭ-ийн ДБ мэдээ).

1998 онд мэргэжлээс шалтгаалах өвчин судлалын төвд оношлогдсон мэргэжлээс шалтгаалсан хавьталт харшлын дерматит өвчтэй хүмүүс нийт хандагсдын 0.46% -ийг эзлэж байсан бол 2002 онд 3.98% болон өссөн байна (Мэргэжлээс ШӨСЭ-ийн ДБМэдээ)

Мөн зарим судалгааны үр дүнгээс харахад хүүхдэд амьсгалын замын харшлын өвчний тархалт өндөр байна (Рэгзэдмаа Т 1998, Раднааханд Н 1993, Binas Visky WE, Andaya G, 2002).

Эрдэмтдийн сүүлийн үеийн судалгаагаар дархлалын хариу урвалын молекул механизмын талаарх шинэ шинэ нээлтүүд нь харшлын болон аутоиммуны өвчний мөн чанаруудыг ойлгох түвшинг улам нарийсгаж байгаа бөгөөд энэ нь нөгөө талаар имунотроп үйлдэлтэй эмийн бодисын үйлдлийн механизмыг эс, молекул, рецептор, ионы сувгийн түвшинд тайлбарлах боломжийг өгсөөр байна (Л. Эрдэнэчимэг).

Гэсэн хэдийн боловч дархлал судлалын салбарын өндөр хурдацыг дархлааны эм судлалын салбар нь гүйцэхгүй байгаа бөгөөд харшил, аутоиммуны өвчний үед байгалийн гаралтай, хор гаж нөлөө багатай, эмчилгээний идэвхи өндөртэй, шинэ эм бэлдмэлийн судалгаа үгүйлэгдсээр байгаа билээ. /Саранцэцэг Цэх галуун тавгийн, П.Болормаа ШБударгана ... Эрдэнэцэцэг/

Судалгааны ажлын зорилго

Туршилтын цагаан хулганад дархлалын урвалыг хэт эрчимжүүлсэн үед Салимон эмийн Салородин хувилбарын дархлаа тогтолцоонд үзүүлэх нөлөөг судлах зорилгоор дараах зорилтуудыг тавьлаа.

Судалгааны ажлын зорилт

- I. Салродины иммунотроп үйлдлийг цагаан хулганад хонины цусны улаан эсээр дархлалын урвалыг өдөөсөн нөхцөлд эсийн ба шингэний дархлааны үзүүлэлтээр тогтоох
- II. Салродины IgM, IgG, IgE –ын концентрацид үзүүлэх нөлөөг Артюсын феном хэлбэрийн харшлын эмгэг загвар дээр судлах
- III. Салродины IgA, IgM, IgG, IgE –ын концентрацид үзүүлэх нөлөөг эмнэлзүйн нөхцөлд судлах

Судалгааны ажлын шинэлэг тал

Бид анх удаа Шинэсэрхүү бударгана (*Salsola laricifolia*) ургамлын өөр ургамалтай хослуулсан шинэ хувилбар болох “Салородин” бэлдмэл харшлын урвалын хэт эрчимжилтийг дарангуйлдаг болохыг сорил туршилтын ажлаар баталлаа.

Судалгааны ажлын практик ач холбогдол

Салородин бэлдмэл нь цагаан хулгана болон туулай дээр явуулсан туршилтаар эсийн болон шингэний дархлааны хэт идэвхижилтийг бууруулж, Артюсын феном бүхий харшлын эмгэг загварын үед IgE, IgM –ийн концентрацийг багасгаж байгаа нь уг шинэ бэлдмэлийг янз бүрийн шалтгаант харшлын болон аутоиммуны эмгэгүүдийн үед хэрэглэх боломжийг өгч байна.

Судалгааны ажлыг хэлэлцүүлсэн байдал

1. Судалгааны ажлын сэдэв аргачлалыг “Монос” ДС-ийн багш нарын хурлаар хэлэлцүүлсэн. Протокол №25 2006.12 сар
2. Судалгааны ажлын үр дүн, дүгнэлтийг “Монос” ЭШТ-ийн 2007 оны тайлангийн хурлаар хэлэлцүүлсэн.

3. Судалгааны ажлыг М.Чүлтэмсүрэн багшийн 70 насны ойд зориулан “Монос” ДС дээр зохиогдсон илтгэлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн. 2008.02 сар.

Сэдэвт ажлын бүтэц

Нэг сэдэвт бүтээлийг удиртгал, сэдвийн судлагдсан байдал, өнөөгийн түвшин, судалгааны хэрэглэгдэхүүн ба арга зүй, үр дүн, хэлцэмж, дүгнэлт, практик зөвлөмж, ном зүй, абстракт гэсэн бүтэцтэйгээр А4 хэмжээгээр компьютерийн бичлэгийн хуудаст багтаан, хүснэгт, зурагтайгаар Монгол хэл дээр гар бичмэл хэлбэрээр туурвисан болно.

Ном зүй

1. Амбага М., Саранцэцэг Б., Хүрэлбаатар Л., Зина С. Уламжлалт ба орчин үеийн анагаах ухааны ойлголт, түүнийг тодруулан судлах асуудалд. Монголын анагаах ухаан, №4. УБ., 1990.
2. Арьсны өвчин судлалын төв эмнэлгийн стационарт хэвтэн эмчлүүлэгсдийн дүн бүртгэлийн мэдээ.
3. Мэргэжлээс шалтгаалах өвчин судлалын төвийн дүн бүртгэлийн мэдээ.
4. Батбаатар Г., Баярт Б. Дархлал судлалын үндэс. УБ., 2003, 237-284х.
5. Батбаяр Н. Химическое изучение дитерпеновых алкалоидов трёх видов растения рода *Asopitum*. Боловсролын докторын зэрэг горилсон бүтээл. УБ., 1996.
6. Баттөр Л. Харшлын риниттэй хүмүүст гуурсан хоолойн багтрааг илрүүлэх нь. АУ-ны магистрын зэрэг горилож бичсэн бүтээл, УБ., 2003.
7. Батхүү Ж., Susuki Tsutonu. Монгол орны ашигт ургамлын зурагт лавлах., 2-р боть. УБ., 2005, х
8. Баярт Б. Насанд хүрсэн монгол хүний дархлааны үзүүлэлтүүд, хэсэг газрын дархлаа зүгшрүүлэг. АУ-ны докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл. УБ., 1998.
9. Болормаа П. Шинэсэрхүү бударгана, Хуурмаг булчирхайт ортуузын имунотроп үйлдлийн фармакологи судалгаа. МЭУ-ны дэд докторын зэрэг горилсон бүтээл, УБ., 1996.
10. Болормаа П., Амбага М., Саранцэцэг Б., Төмөрбаатар Н. Шинэсэрхүү бударганы дархлал сэргээх үйлдлийн судалгаа. Монгол анагаах ухаан, №1. УБ., 2001. 32х.
11. Володя Ц., Цэрэнбалжир Д., Ламжав Ц. Монгол орны эмийн ургамал. УБ., 2008. 338-342х.
12. Думаа Ё. Биологийн хими. УБ., 2001. 91, 115х.
13. Жамъяандагва С., Чүлтэмсүрэн М., Ерөөлт Ч. Жор судлал. УБ., 2004. 56-57х.
14. Лигаа У. Монголын уламжлалт эмнэлэгт эмийн ургамлыг хэрэглэх арга ба жор. Тэргүүн боть. УБ., 1996.

15. Лигаа У. Монголын уламжлалт эмнэлэгт эмийн ургамлыг хэрэглэх арга ба жор. Дэд дэвтэр. УБ., 1997. 5х, 138х, 213-214х.
16. Лигаа У., Даваасүрэн Б., Нинжил Н. Монгол орны эмийн ургамлыг өрнө дорнын анагаах ухаанд хэрэглэхүй. УБ., 2005. 103, 250, 447-453х.
17. Мөнхбаярлах С. Харшил судлал. УБ., 2005. 22-26, 32-38, 79-101х.
18. Отгон Г. Физиологийн үндэс. УБ., 2005. 215-227х.
19. Рэгзэдмаа Т. Улаанбаатар хотын сургуулийн насны хүүхдийн поллиноз өвчний тархалт, шалтгаан, эмнэлзүй, эрт илрүүлэх арга. АУ-ны магистрын зэрэг горилож бичсэн төсөл, УБ., 1998.
20. Саранцэцэг Б. Цэх галуун тавгийн нийлбэр алкалоидын фармакологийн судалгаа. АУ-ны дэд докторын зэрэг горилсон нэг сэдэвт зохиол. УБ., 1994. 136х.
21. Саранцэцэг Б. “Антиоксидант- хэт исэлдэлт” тогтолцоо, түүний эрүүл зүй, эмгэг жам, эм заслын ач холбогдол. АУ-ны докторын зэрэг горилсон бүтээл. УБ.,..... 136х.
22. Тунсаг Ж. Delphinum ба Aconitum –ын төрлийн зарим зүйл ургамлын бүтцийн судалгаа. Боловсролын докторын зэрэг горилсон бүтээл. УБ., 2001. 55-57х.
23. Цэрэнбалжид Г. Монгол орны хөл газрын ургамлын өнгөт цомог. УБ., 2002.
.....
24. Чулуунсүрэн Н. Монгол оронд ургадаг зарим ургамлаас ялгасан биологийн идэвхит бодисуудын дархлалын тогтолцоонд үзүүлэх идэвхийн харьцуулсан судалгаа. АУ-ны магистрын зэрэг горилож бичсэн бүтээл, УБ., 2007.
25. Чүлтэмсүрэн М., Ерөөлт Ч. Эм судлал. УБ., 2006. 229-235х.
26. Чүлтэмсүрэн М., Ерөөлт Ч., Хүрэлбаатар Л. Эмийн лавлах. III хэвлэл. УБ., 2006. 90х, 214х, 336х, 366х, 457х.
27. Энхжаргал Д., Баясгалан Б., Пүрэвсүрэн С. Эмийн ургамал судлал. УБ., 2004. 144, 261, 291, 299, 323х.
28. Эрдэнэбаяр Н. Хавьталт харшлын дерматит өвчний зонхилох шалтгааныг судалсан дүн. АУ-ны магистрын зэрэг горилож бичсэн бүтээл, УБ., 2003.
29. Эрдэнэчимэг Л. Шинэсэрхүү бударганы дархлал сэргээх үйлдэл болон тэжээллэг чанар. Биологийн ухаанаар боловсролын докторын зэрэг горилсон бүтээл, УБ., 2007.
30. Раднааханд Н. Бронхиальная астма у Монгольских детей. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата медицинских наук. 1993.

31. Брондз Б.Д. Т-лимфоциты и их рецепторы иммунологическом распознавании. — “Наука”, М., 1987, 417с.
32. Коротяев А.И., Бабичев С.А. Медицинская микробиология, иммунология и вирусология. Санкт Петербург., 2002.
33. Маркова И.Е. Фармакология. М., 1988. 271с.
34. Машковский М.Д. Лекарственные средства. Издание тринадцатое, часть 2, М., 1997. 462-465с.
35. Соколова Е.И. Клиническая иммунология. М., 2000.
36. Харкевич А.Ю. Фармакология. М., 1993.
37. Allergic rhinitis and its impact on Asthma. Pocket guide of World Allergy organization. J Allergy. Sept 2002, p841-860.
38. The Allergy Report: Science Based Findings on the Diagnosis and Treatment of Allergic Disorders, American Academy of Allergy Asthma and Immunology (AAAAI) 2001.
39. Binas Vicky WE., Andaya G. Sensitization to common aeroallergens in children with allergic respiratory disease been in allergy clinical at a teritary hospital. The 5th Asia Pacific Congress Allergic Clinical Immunology, The 7th West Pacific Allergy Symposium, Abstracts 2002, p168.
40. Daniel C. Adelman., Thomas B. Casable., Jonathan Corren. Manual of Allergy and Immunology 4th ed. p175-187.
41. Edward A. Emmett. Occupation contact dermatitis I: Incidence and return to work pressures; American Journal of Contact Dermatitis; Volume 12, March 2002, p30-34.
42. Elliott Middleton, Jr., Charles E. Reed., Elliott F. Ellis. Allergy principles and practice Third edition. 1988, p12-30, 52-71, 224-247.
43. Eric Gershwin., Stanley M. Naguwa. Allergy and Immunology second edition. p23-49, 183-197, 275-285.
44. Gavin Spicket. Oxford handbook of clinical immunology. 2003.
45. Glenn G. Lawlor, Jr., Thomas J. Fisher., Daniel C. Adelman. Manual of Allergy and Immunology 3th ed. p215-228.
46. Herman N. Eisen. General Immunology. 1990, p125-147.
47. Ivan Roitt., Jonathan Brostoff., David Male. Immunology, Third edition. 1993, p24.1-25.1.

48. Lessof M.H., Lee T.H., Kemeny D.M. Allergy an international textbook. 1987, p599-612.
49. Mark H. Moss, MD. Immunology and Allergy clinics of north America; Volume 25. May 2005.
50. Rang H. P., Dale M. M. Pharmacology. Second edition, p301-304.
51. Robert Zeiger., Micheal Schatz. New miliennium: The conquest of Allergy. J Allergy and Clin Immunology 2000, p106,995-1018.
52. Sigal L. H., Kon V. Immunology and Inflammation. 2004.
53. United States. Centers for Disease Control and Prevention. National center of Health Statistics; Vital and Health Statistics Series 13, No143.
54. Wang DY. The link between rhinitis and asthma. The 5th Asia Pacific Congress Allergic Clinical Immunology, The 7th West Pacific Allergy Symposium, Abstracts 2002, p120.
- 55.